

Реферат на тему: "Школа київських неокласиків. Микола Зеров"

Микола Зеров

Школа київських неокласиків

Дитинство видатного поета і літературознавця М. Зерова минуло в Зінькові на Полтавщині, де він народився 26 квітня 1890 р. в сім'ї вчителя, згодом директора місцевої двокласної школи.

Закінчивши Зіньківську школу (цікаво, що його однокласником був Павло Губенко, майбутній Остап Вишня), М. Зеров навчався у Охтирській гімназії, а з переїздом батьків до Переяслава 1903 р. перейшов до Першої Київської гімназії, де пробув до 1908 р. Вчився М. Зеров блискуче, але медалі не дістав саме через опозиційні до урядової політики настрої.

1908 р. М. Зеров вступає на історико-філологічний факультет Київського університету. Там він мав намір спеціалізуватися з історії та літератури Давнього Риму, але відповідних фахівців на факультеті не виявилось. Він зацікавився українською історіографією й написав курсову роботу "Літопис Грабянки як історичне джерело і літературна пам'ятка". Це була перша ґрунтовна наукова робота М. Зерова.

До того часу це вже був сформований, як на студентський вік, дослідник. Від 1912 р. він друкується в українському педагогічному журналі для сім'ї і школи "Світло", а з наступного року досить регулярно виступає з рецензіями в газеті "Рада". В ці ж роки стає активним членом української студентської громади, виступає з доповідями, бере участь в обговоренні літературних і політичних проблем. А на похованні Б. Грінченка 9 травня 1910 р. М. Зеров виголошує палке, національно свідоме прощальне слово від студентства.

М. Зеров їде вчителювати до Златопільської гімназії. Це була глуха провінція, з якої йому вдається вирватися лише 1917 р., беручи участь у Першому й Другому Всеукраїнських учительських з'їздах. З вересня 1917 р. М. Зеров очолює секретаріат педагогічної ради Київської 2-ї української гімназії ім. Кирило-Мефодіївського братства, а також викладає тут латинь. У цей же час як постійний рецензент він починає активно виступати в журналі "Книгар", пише вірші, не маючи серйозного наміру їх публікувати.

Дослідники вважають, що М. Зеров не зазнав впливу якихось літературних течій, а відразу постав "неокласиком". Це не так. Приміром, його поезії "Про схід сонця...", "То була тиха ніч чарівниця" позначені символістськими впливами з їх неодмінною атрибутикою. Ймовірно, саме тому М. Зеров ніколи їх не друкував, проте щедро презентував своїм друзям акуратно вимережені саморобні збірки поезій. До сьогодні їх дійшло понад десяток, і найсоліднішими є подаровані університетському товаришеві В. Романовському три томи "Почти полного собрания сочинений" (1910 — 1919), що зберігається в Центральному державному архіві-музеї літератури й мистецтва України.

У 1919 — 1920 рр. М. Зеров уже редагує "Книгар", а з 1919 р., не полишаючи роботи у гімназії і журналі, починає викладати в Київському архітектурному інституті історію української культури.

Високі патріотичні почуття проявляються не тільки в літературно-критичній діяльності М. Зерова, а й у його тогочасній поезії. Як зразок можна назвати вірш "Ріг Вернигори" (1919), в якому надії автора на відродження свого народу, мабуть, звучать найвиразніше:

Зникнуть, злії агарянс... Вся потуга їх розтане, як весною тоне сніг. А над нашим краєм рідним задзвенить ключем побідним Вернигорин дивний ріг.

З весни 1918 р. М. Зеров сходиться з українськими митцями та вченими, що гуртувалися навколо ректора Української Академії мистецтв Георгія Нарбута (саме в цьому елітному колі інтелектуалів народився гумористично-пародійний образ Лупи Юдича Грабуздова, "неслужащого дворянина", з маломаєтних поміщиків пирятинських. Ідея полягала в тому, щоб показати як розкладалося малоросійське дворянство, як зрікалося своєї культури й мови. В пресі друкувалися фейлетони "З газетної практики Л. Ю. Грабуздова").

У 1920 р. М. Зеров одружується з Софією Лободою, серйозно думає про наукову працю. Того ж року виходять друком підготовлені ним книжки "Антологія римської поезії", "Нова українська поезія", що стали примітним явищем у тогочасному літературному житті.

З голодного Києва М. Зерова запрошують на роботу у Баришівську соціально-економічну школу. Тут він працює близько трьох років, не пориваючи творчих зв'язків з Києвом (про це докладно написав свого часу Ю. Клен у "Спогадах про неокласиків").

Це були плідні щодо творчості роки — всі поезії, вміщені в зеровській збірці "Камена" (1924), написані тут. А ще — низка сонетів та сатир-пародій, численні переклади і навіть кілька невеликих оповідань, які збереглися в архівах.

Але провінція знову, як і в Златополі, пригнічувала. Нарешті у вересні 1923 р. М. Зеров дістає посаду професора української літератури Київського інституту народної освіти (так тоді називали університет). З 1 жовтня того ж року він розпочинає читати свої лекції, про які згодом поширюватимуть легенди. Одночасно викладає українську літературу в багатьох інших вузах Києва.

Рік 1923 був схожий на трамплін, із якого "неокласики" рушили в літературний процес. Саме тоді вони всі з'їхалися до Києва й познайомилися, спершу об'єднавшись у рамках АСПИСу. Того ж року в грудні відбулася перша зустріч М. Зерова з М. Хвильовим, коли той у складі харківської письменницької делегації "Гарту" приїхав до Києва. Листи цього палкого прихильника "азіатського ренесансу" засвідчують, наскільки плідним було їхнє спілкування. Саме цієї пам'ятної осені "неокласики" влаштовують серію літературних вечорів, із яких особливого розголосу набрали зібрання, проведені 25 вересня і в середині грудня. Із спогадів їх учасників знаємо, що основні зусилля цих заходів були націлені на згуртування мистецьких сил, на прямування їх у річище конструктивної праці.

Все це відбулося в дискусії на початку 1924 р., де позитивна оцінка М. Зеровим ідейно-естетичного плюралізму як свідчення "літературного оживлення" була рішуче засуджена Д. Загулом, котрий фактично обстоював необхідність уніфікації, суворой регламентації як вибору ідей, так і художніх засобів.

1924 р. виходить у світ вимріяна "Камена". Дивно, але слава про М. Зерова-поета випереджала його публікації — часто оперта на чутки та упередженість. Сам же М. Зеров скептично ставився до своїх віршів, називаючи їх "сухарями" на розкішному бенкеті поетичної фантазії. Але вже багато хто з його сучасників відчув могутню силу цього карбованого поетичного слова і дух класичної простоти, по-парнаськи піднесене почуття, глибоке проникнення у філософську сутність буття, вишукана мова, висока версифікаторська майстерність. Правда, багато хто вважав, що це поет несучасний, байдужий до проблем актуальних. До докорів, що їх рясно діставав за своє життя М. Зеров, на початку 1925 р. додаються й такі, що, мовляв, він майже не виступає як літературний критик. Проте саме цей рік можна вважати вершиною літературно-критичної діяльності М. Зерова. Тільки журнал "Життя й революція" вмістив 17 його матеріалів різних жанрів.

А ще ж були інші часописи, усні виступи, лекції перед студентами — почалася відома літературна дискусія 1925-1928 рр. Загальноприйнято її відлік вести від статті Г. Яковенка "Про критиків і критику в літературі" (Культура і побут. 1925. 20 квітня.) та відповіді на неї М. Хвильового. І це справді так. Проте навряд чи буде помилкою визнати, що літературна дискусія не розгорілася б так швидко й яскраво без потужного імпульсу, яким став диспут "Шляхи розвитку української літератури", що відбувся 24 травня 1925 р. у приміщенні бібліотеки ВУАН, а також ціла низка інших, організованих М. Зеровим, літературно-наукових заходів. Так, величезного розголосу набув вечір оригінальної й перекладної поезії "п'ятьох із Парнасу" — М. Рильського, П. Филиповича, М. Драй-Хмари, О. Бургардта і М. Зерова, що відбувся 17 березня 1925 р. У ньому взяли участь представники всіх літературних організацій Києва, а також письменники, що перебували поза літературними угрупованнями. Вступну доповідь прочитав Ю. Меженко. "Ми повинні,— наголошував М. Зеров,— повсякчас заявляти про потребу уважного відношення до всякої культурної цінності. Ми повинні заявити, що ми хочемо такої літературної обстановки, в якій будуть цінитися не маніфест, а робота письменника; і не убога суперечка на теоретичні теми — повторення все тої ж пластинки з кричущого грамофону,— а жива й серйозна студія літературна; не письменницький кар'єризм "человека из организации", а художня вибагливість автора перш за все до самого себе".

Така позиція викликала на диспуті, та й згодом у пресі, зливу заперечень. Особливо дратувала опонентів М. Зерова його вимога замість гурткового протекціонізму запровадити здорову літературну конкуренцію. Вульгарно утилітаризований ідеологізм вже утверджувався в літературному процесі.

Коли незабаром у М. Зерова виникла нехоть до розмов про сучасну літературу, то причини насамперед слід шукати в подібного роду інсинуаціях та в неможливості їх

відмести й спростувати. Все це для поета ставало малоцікавим. Починаючи з 1926 р., він лише принагідне виступає як літературний критик, основні зусилля зосередивши на перекладах та історико-літературних студіях.

У листах цього періоду він ділиться з друзями планами негайного завершення другого випуску "Нового українського письменства", багато працює як упорядник "Збірника з теорії та історії письменства", перший випуск якого побачив світ 1928 р. під назвою "Література".

У сажу товктись не хотілося... М. Зеров береться за серію передмов до видань української класики в "Дешевій бібліотеці красного письменства", пише тексти до альбому портретів "Письменники Радянської України" (1928), спільно з іншими готує антологію французької поезії, подеколи друкується в журналах. У 1929 р. встигає вийти його книжка "Від Куліша до Винниченка".

З 1 вересня 1934 р. М. Зерова усунено од викладання в Київському університеті, але залишено на кафедральній науковій роботі, яка "протривала" рівно два місяці. А 1 листопада наказом ректора без пояснення причин професора М. Зерова увільнено з університету.

Відторгнутий владою, покинутий більшістю київських друзів, він на початку 1935 р. виїздить до Москви, сподіваючись там знайти бодай тимчасову роботу, але 28 квітня 1935 р. його заарештовують. Після місяців допитів, катувань і ганебного "суду" в лютому 1936 р. М. Зерова висилають на Соловки.

Режим у таборі напочатку був більш-менш терпимим. За станом здоров'я М. Зеров не міг працювати лісорубом. Йому випало прибирати кімнати господарської служби. Після закінчення роботи міг у комірчині сторожа віддаватися улюбленим заняттям — перекладам, історико-літературним студіям. Про це він докладно повідомляє дружину в листах, які нині вже надруковані. Останній з них датований 19 вересня 1937 р. Зеров готувався до своєї другої соловецької зими, просив надіслати калоші...

9 жовтня 1937 р. М. Зерову, П. Филиповичу, М. Вороному та Б. Пилипенкові була при перегляді їхньої справи винесена вища міра покарання. Причини? Хто на це відповідь? Розстріляли їх 3 листопада.

Здається, це був якийсь фантасмагоричний день на Соловках. Саме 3 листопада 1937 р. Григорію Епіку невідомо в який спосіб вдалося дати телеграму дружині: "Здоровий, цілую тебе, синочка". А наступного дня не стало й Г. Епіка.

Тяжка українська доля привела М. Зерова, як і багатьох наших культурних діячів, на Голгофу сталінських катувань. Але минають десятиліття, і його ясна, чітка думка дедалі потужніше входить у культурне життя народу, ім'я М. Зерова стає символом справжнього національного відродження.

Серед різних типів української філософської лірики ХХ ст. поезія лідера київських неокласиків Миколи Зерова, на думку дослідників, відзначається особливою світоглядною парадигмою. В її основі — "знакова система" світової культури. Своєю культурологічною спрямованістю творчість Зерова найтісніше пов'язана з філософсько-поетичним інтелектуалізмом Лесі Українки, а за межами національної традиції — з

поезією Р.-М.Рільке та Т.С.Еліота.

Зеров мав виважену концепцію розвитку національної культури, за якою українська словесність — невід'ємна складова частина європейської культури, а кращі зразки здатні задовольнити найвимогливіший смак. На думку Зерова, "культурним орієнтиром" для України має стати величезний європейський мистецький фонд. Це положення поет відстоював і в своїх полемічних статтях та публічних виступах під час літературної дискусії 1925-1928 років, і в численних висококваліфікованих перекладах, і, звичайно, в оригінальній ліриці.

Власна поетична спадщина Зерова порівняно невелика. Тривалий час лише близькі друзі знали, що глибоко ерудований критик і літературознавець, талановитий лектор і визнаний авторитет серед перекладачів до того ж і поет. Після виходу в світ у 1920 році книжок "Антологія римської поезії" і "Нова українська поезія" та їхнього визнання з'являється збірка оригінальної лірики "Камена" (1924). "Дух класичної простоти, попарнаському піднесене почуття, глибоке проникнення у філософську сутність буття, вишукана мова, висока версифікаторська майстерність" поезій цієї збірки — все це вражало читачів. З-поміж великої кількості захоплених відгуків наведемо один, що належать Євгенові Маланюку: "...Такого підручника смаку і стилю, такої скарбниці слова, такого пам'ятника культури може нам позаздрити не один нарід".

Неокласицизм Зерова закорінений у глибокі культурологічні шари. "Я знаю; ми — тугі бібліографи, І мудрість наша — шафа книжкова", — писав поет у сонеті "Самоозначення". Це легко доводить аналіз так званих "вічних образів" його оригінальної поезії. За походженням вони поділяються на кілька груп, найбільші з них міфологічні, історичні та літературні.

Міфологічні образи — це персонажі слов'янської, античної та біблійної міфологій. Активне використання Зеровим цих образів ще раз потверджує відому сентенцію про те, що енергія міфів живить сучасність, а також доводить, що поетові властивий особливий, культурологічний тип мислення.

Для Зерова характерна і традиційна, і власне авторська інтерпретація міфологічного образу або сюжету. У більшості випадків вони несуть не тільки естетичне, а й етичне навантаження; часто автор вводить образ, термін, реалії (міфологічні й історичні) в канву "сучасного" твору.

У тривожний 1919 рік Зеров пише вірш "Ріг Вернигори". Мусій Вернигора — легендарна постать з українських народних переказів — стає для автора символом відродження національного духу. Його ріг "гонить розпач 1 тривоги, 1 міцніє людський дух, І зростають людські сили, А з забутої могили Вирина життя 1 рух".

Загальновизнаним стало положення про орієнтацію неокласиків на античність. Хірон, Орфвій, Феб, Тесей, Аріадна, Навсікая, Пегас, Муза, Ікар, Поліфем, Ахілл, Ерот, Псіхея, аргонавти — це далеко не повний перелік персонажів античної міфології, які використовує у своїй поезії Зеров. Назва збірки "Камена" теж узятя з античної міфології: каменами римляни називали богинь — покровительої поезії, мистецтв і наук.

Серед численних образів давньогрецької міфології в поезії Зерова важливими, на

нашу думку, є образи Хірона та Навсікаї. Кентавр Хірон для Зерова — це символ мудрості і врівноваженості. Таке ж значення мав цей образ і в Данте: у його першій частині "Божественної Комедії" серед кентаврів, що стережуть вхід до сьомого кола пекла, саме Хірон вирізняється своїм мудрим спокоєм. У Зерова до того ж, як і в Гомера, Хірон — митець, спів якого "побожна п'ють Орфвій і Лін". "Він перемів звірячу хіть кентавра", тому уособлює перемогу гармонії над хаосом, цивілізації над варварством ("Хірон"). Можна припустити, що цей образ у Зерова втілює його власний погляд на життєву позицію митця і разом із тим є поетичним баченням суті самої античності. У багатьох творах поета, і в названому зокрема, вбачаємо прямий перегук з концепцією античності І.Вінкельмана, сформульованої в статті "Думки про наслідування грецьких зразків" (1755). Суттєвою рисою античності він вважав відчуття "шляхетної простоти і спокійної величі" світовідчуття.

Втіленням гармонії краси для Зерова є також Навсікая. Двічі цей образ виринає у рядках його поезій — у сонетах "Навсікая" та "Саломея". Якщо у першому випадку автор подає цей образ, йдучи за Гомером, у сцені зустрічі феацької царівни з Одиссеєм, то в другому Навсікая — символ перемоги духовного над тілесним — протиставляється біблійній героїні Саломеї. В обох сонетах характеристика Навсікаї підсилюється зоровими образами — "струнка, мов промінь, чиста Навсікая" ("Саломея") і "як промінь сонця на піску морським", "ясна, зцілюща, мов жива роса" ("Навсікая").

Поширене у Зерова й метафоричне вживання міфологічних імен. Так, вислів Фебовий лавр означає славу, визнання ("Хірон"), Аїдові дороги — безсмертя, Ітака — батьківщина ("Rapnos tes patridos"), меценат — покровитель мистецтва ("Брама Заборовського" II), гермокопиди — варвари, руйнівники ("Київ навесні ввечері"), сміх Арістофана — висміяння і Сократів бич — розум ("Oi triakonta") та інші. Кожен із вжитих Зеровим "вічних образів" є своєрідним символом, засобом відтворення не тільки думки, а й почуття, емоційного стану, якісної суті ліричного героя.

Порівняно менше в його поезії персонажів біблійних переказів і міфології (Саломея, Ной, Хам, Сим, Гефсимаиський сад). Вони, як уже зазначалося, найчастіше виступають тематичною антитезою образам античної міфології. Світ біблійних переказів, на думку Зерова, жорстокий, кривавий, позбавлений гармонії. Так, у сонеті "Саломея" головна героїня уособлює руйнівне начало й перемогу плоті над душею: " Там диким цвітом процвіла любов, і все в крові — шоломи і тіари".

Антагоністи, за біблійними переказами, син Ноя Хам і Сим у поезії Зерова знов "поєдналися без розмов і сварки", щоб розпочати нове панування. Створений ними світ поет влучно називає "вертепищем" ("Nature-morte").

Передчуття неминучої біди навіюють рядки сонета "Чистий Четвер". За допомогою біблійних атрибутів поет передає духовну ситуацію кінця громадянської війни: "Лунає спів туги і безнадії, Навколо нас — кати і кустодії. Синедріон, 1 кесар, і претор". У цьому сонеті автор дає своєрідне визначення ролі біблійних образів у своїй ліриці: "І темний ряд евангельських історій Звучить як низка тонких алегорій Про наші підлі І скупі часи". Така інтерпретація біблійних персонажів є художнім втіленням позиції

Зерова критика щодо співвідношення християнської і античної традицій і їхнє значення для розвитку української літератури і культури взагалі. Це питання, що особливо гостро постало у літературній дискусії 1925 — 1928 років, розв'язувалося Зеровим, як і М.Хвильовим, на користь античності.

Важливим для з'ясування розуміння поетом світо-порядку є образ лотоса, "нетипового" для заданих структур неокласиків (сонет "Kosmos"). Цей образ, взятий Зеровим в поезії французького парнасця Ж.Лагора, своїм корінням сягає єгипетської міфології.

У давньому Єгипті з лотосом пов'язаний космогонічний міф про сонячне дитя, що "освітило землю, яка перебувала в темряві". А в Індії образ лотоса, що втілює жіноче начало, богиню-матір, конструюється в поняття космічного лотоса як особливого, універсального принципу, що керує світом і розвиває в ньому життя. Водночас у міфопоетичній традиції Давньої Індії образ лотоса виступає і в ролі символу творчої сили. Священною рослиною вважався лотос і в Китаї. Цікавим є функціональне навантаження цього образу в буддистській концепції західного неба, на якому розташоване лотосове озеро. Кожний лотос, що росте на цьому озері, співвідноситься з душею померлої людини. Залежно від міри добродійності земного життя людини квіти лотоса розцвітають або в'януть.

Зеров подає широке тлумачення цього міфоепічного символу, поєднуючи основні його значення, зафіксовані у міфах різних народів. У лотосі втілений погляд на людське життя і світ одночасно: народжений з темряви, він за порівняно короткий час покликаний виконати своє призначення як частини гармонійно-неохопного всесвіту. У Зерова: "зринає він, дзвінкий і розмаїтий. На шістдесят земних коротких літ 3 грузького дна — латаття ніжний цвіт, Щоб нам жагу безмежну напоїти...". До речі, і "батько" любовної елегії давньогрецький поет Мімнерм визначав 60 років як оптимальний термін свідомого і повноцінного життя.

У сонеті "Kosmos" світопорядок визначають пари антагоністичних понять: "дно — небо", "темний — світлий", "білий — чорний", "зринає — вертають (на дно)". Це підпорядковано темі пошуку співмірності між вічним і швидкоплинним, яка пронизує не тільки аналізований твір, а й становить поетичний стрижень усієї творчості Зерова. "Козтоз" Зерова ідейно перегукується з творами М.Драй-Хмари "Victoria" і П.Филиповича "Єдина воля володіє світом", що підтверджує цілісність світобачення і світовідчуття неокласиків. Так П.Филипович "виводить" у своїй поезії "єдиний закон" розвитку людського буття і Всесвіту. За цим універсальним законом "единою волею", що володіє світом, є людяність: "Віки летять, а в неозорім морі Єдине сонце для землі горить, 1 всі колись з'єднаються в просторі — людина, звір, і квітка, і блакить".

Образ латаття стрічається також у сонеті "Данте". Зеров доповнює його; чисті квіти, "далекі від тривог і від земної сварки", символізують незаідеологізоване мистецтво, орієнтоване на загальнолюдські цінності та ідеали.

Широкий спектр використаних міфологічних образів дає підстави стверджувати, що український неокласик не обмежувався наслідуванням античних авторів і французьких

парнасців. Неокласика Зерова формувалася під впливом світових культурних традицій, а корінням своїм сягала національного ґрунту.

Друга група персонажів поезії Зерова — видатні діячі української і світової історії та культури. Принципом "добору" імен, на нашу думку, стало визначення внеску в національний духовний розвій того чи того діяча, хоча інколи і непоцінованого сучасниками. Про це говорить вже сама назва циклу "Культуртрегери", в якому автор подає поетичні характеристики П.Куліша, І.Турчиновського, (Котляревського, В.Горленка, М.Чернишевського. Провідна тема циклу — віддане ідеї служіння народові життя героя. Так, у сонеті "Куліш" автор подає проникливий психологічний портрет героя: "Він боре тупість і муругу лінь, В Європі хоче "ставити курінь", Над творами культурників п'яніє". Всього в трьох рядках поет характеризує постать Пантелеймона Куліша, але за ними значний і ґрунтовний науковий аналіз. Творчість П.Куліша Зеров досліджував у істериико-літературних розвідках, у курсі лекцій "Українське письменство XIX століття", у нарисах з новітнього українського письменства "Від Куліша до Винниченка" 1928 року, у праці з віршового перекладу "У справі віршового перекладу". У стислу оповідь поет вводить біографічну деталь, яка доповнює портрет Куліша: "І днів старечих тягота легка, і навіть в смертних муках агонії В повітрі пише ще його рука". В інших поезіях Зеров пропонує читачеві цілу галерею історичних постатей — від князів Ігоря і Святослава до поетів-сучасників П.Тичини, Г.Чупринки та інших.

Досить часто автор звертається до образів античних поетів, учених та політичних діячів (Овідій, Вергілій, Сапфо, Сократ, Аристофан, Фукідід, Трасібул, Арістарх, Геродот, Елій Ламія}. Не обмежуючись стародавньою історією, Зеров залучає в коло своїх культурологічних зацікавлень постаті Данте, Леконта де Ліля, Жозе Ередіа, Байрона, Клінгера.

Особливість інтерпретації Зеровим історичних постатей — точність фактури і фактів, стислість і науковість характеристики, вкраплення суто біографічних деталей. Такий підхід до передачі реальних деталей і фактів був винятковим для багатої на довільні інтерпретації та домисли літератури 20 — 30-х років. У цьому виявляється тематична і стильова спорідненість поезій неокласика з власними істериико-літературними студіями.

Для прикладу візьмемо постать Вергілія. Творчість Вергілія, як і багатьох інших поетів "золотого віку" римської літератури, стала об'єктом уважного вивчення Зерова-літературознавця, джерелом ремінісценцій Зерова-поета і благодатним поетичним материком Зерова-перекладача. Йому належать переклади окремих еклог Вергілія зі збірок "Буколіки" й "Георгіки", частини поеми "Енеїда" (повний переклад, на жаль, втрачено в соловецьких таборах). У згадуваному курсі лекцій "Нове українське письменство", говорячи про "першоджерело всіх "Енеїд", Зеров характеризує особистість і творчість великого римського поета епохи Августа. У поезії "Вергілій" він осмислює основні моменти біографії, визначає провідні теми всієї творчості поета ("звеличив кий, і плуг, і мідяний шолом"), дає оцінку "Енеїді" й місця Вергілія в світовій літературі ("Та він живе, і дзвін гучний його поем Донині сниться нам риданнями

Дідони, Бряжчанням панцирів і сплесками трирем"). І все це у суворих рамках сонета) Зіставлення тексту сонета з історичним та міфологічним матеріалом підводить до висновку, що "Вергілій" є не тільки поетичним осмисленням постаті римського поета, а й своєрідним підсумком, результатом ретельного і ґрунтовного дослідження з історії античної літератури.

Остання група досліджуваних образів — персонажі славетних творів світової літератури. Улюбленим книгам Зеров присвятив цикл "Книжки і автори", який відкривається "програмовою" поезією "Semper legenda". Як згадував М.Рильський, Зеров вважав, що у домашній бібліотеці повинні бути книги тільки *semper legenda*, тобто завжди перечитувані. Цей вислів і визначив лейтмотив всього циклу. У використанні образів літературного походження Зеров іде різними шляхами: у одних випадках сонети неокласика є своєрідними стислими інтерпретаціями найцікавіших фрагментів відомих творів Ч.Діккенса ("Домбі і син"), Марка Твена ("Життя на Місісіпі"), У.Теккерея ("Історія Генрі Есмонда"), С.Лагарлефа ("Легенда однієї садиби"), в інших — талановитими ремінісценціями. Так, "Словом о полку Ігоревім" навіяні сонети "Сон Святослава" і "Князь Ігор". За мотивами роману Е.Золя "Провина абата Мюре" написаний цикл сонетів "Параду", а за епопеєю Гомера — "Мотиви "Одіссеї". Поезія великого Тагора наштовхнула до створення сонета "На мотив Рабиндраната Тагора".

В окремих поезіях глибина психологічної характеристики досягається оповіддю від імені самого героя ("Гуллівер", "Гільгамеш"), що зближує позиції ліричного героя і власне автора. Так, сонет "Гуллівер" написаний у липні 1934 року, найдраматичнішого року в житті Зерова. Розпочалося планомірне цькування поета і вченого: на початку січня відбулося засідання університетського товариства "Літератор-марксист", де П.Колесник виголосив доповідь "Буржуазно-націоналістична літературознавча концепція М.Зерова і хви-льовизм". Через кілька місяців професора Зерова було звільнено з університету. Останній удар долі — смерть десятилітнього сина. Так збіглися в часі для Зерова трагедія суспільства й особиста. Героя його поезії Гуллівера лякають не "великі" вороги, явні, а ті, що "лагідно і так зухвало" плетуть інтриги. Зеров зображує соціальне явище того часу: "Не так-бо люті тигри і леви, Як дріб'язкові, мстиві ліліпути". Подібний мотив — і в поезії "Incogonito". Лицемірство й дволикість стають для багатьох його сучасників нормою поведінки: "Він народивсь давно, — і то не маячня! Живе в усіх часах, в усіх суспільних шарах. Та нині розплодивсь у безліч екземплярах, Мов літоросль повзка до в'язового пня".

Трактуванням літературних образів адекватно реальному життю і накладанням різних часових планів сонети Зерова, за спостереженням М.Ласло-Куцюк, надзвичайно близькі до творів його сучасника — російського поета Осипа Мандельштама, що вирізнявся своїм талантом з-поміж членів літературного угруповання "Лирический круг".

Зрештою, зауважимо, що значну культурологічну цінність мають коментарі Зерова, якими він супроводжував оригінальні поезії в збірці "Камена". Глибока ерудиція,

літературний смак, почуття міри перетворюють їх на своєрідні науково-популярні твори.

Отже, активно використовуючи образи світової культури, Зеров увиразнює поетичну розповідь, надає їй неповторного, зеровського колориту, забарвлює емоційно, спрямовує думку, полегшує розуміння змісту. "Культурологічна" буттєва парадигма стала основою світогляду Зерова-неокласика. Думки поета, "закодовані" в культурософські образи, не втрачають своєї естетичної цінності й нині.